

J E L E N K Ö R.

54. szám

Pest, szerda július 8^{kán}

1835.

Foglalalat: Magyar- és Erdélyország (kinevezések; jelentések a magy. tud. társaság és kir. egyetem részéről; levél Fiuméből.) Anglia (alsóházi ülések június 18—22ikeig; némely új követ-választások; elegyhírek.) Franciaország (az angoulémi hg. hadakozni akar; pairszék-ülés június 23ikán; kormány határozatai.) Spanyolország (az új kormány tagjai; legújabb hírek Bilbao-ostromáról.) Portugália (a kormány szabadelmű irányzata; egyveleg.) Törökország (dügmirigy pusztítása Kairóban és egy ausztriai keresk. hajón.) Tripolis. Belgium. Amerika. China.

MAGYAR- és ERDÉLYORSZÁG.

Ö cs. kir. fölsége mártz. 26iki legfensőbb határozata szerint Janka Lajos táblabíró az erdélyi adózók udv. agensévé; — június 21kérül a magyar kir. udv. Kancelláriához intézett legfensőbb végzete szerint pedig Zubanovits Mátyás mozsgói, Rhimer Boldog nádasi, Udvinácz János mágocsi, Ujváry József pellérdi, és Daróczy Zsigmond paksi plebánusokat a pécsi székes káptalan tiszt. kánonokivá méltóztatott kegyelmesen kinevezni.

A MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG RÉSZEÉRŐL. Guari és Felső Szelestei Guary Miklós Vas és Soprony vármegyei táblabíró 's kir. udvarnok ur, a társaságnak egy igen csinos irással, hártján készült magyar régi kéziratot ajándékozott, a legszivesebben fejezvé ki örömét azon, hogy az említett társaság „Régi magyar nyelvemlékek” czimvel nyomtatni megkezdett gyűjteményét hazafiúi indulattal nevelheti. A kézirat, Bitnicz Lajos rendestag által küldve, június 22kén adatott bé. Mig bővebben megismertetnék, az említetik meg felőle, hogy alkalmassint a XIVik században készült 's egyéb homiliák között benne, Vilhelmos doctornak a bünröl szerzett könyve és sz. Bernardinusnak a rágalmasságról irt beszéde van, és a magyar nyelvre nevezetes. Áll 76 levélből, nagyobb 8ad rétbén. Csak, se eleje meg nincs se vége. A heti ülés köszönetét fejezvé ki előre, mig a nagy gyűlésnek is az irat bemutatnának, felkéri egyszersmind azon hazafiakat, kiknél talán 1600-ig készült régi magyar kéziratok találatnának, jelenének be kinyilatkoztatással, hogy azt lemásolásra lenének e kézsek által engedni, vagy bizonyos alku szerint eladják a társaságnak. Julius 21kán 1835.

Döbrentei Gábor m. k.
titoknok.

A pesti m. k. Tudomány-Egyetem orvosi kara, egy a legjobb értekezés írójának 100 darab arany-jutalmat szánó, nevezetlennül maradni kívánó emberbarát által tett felszólítás következtében hirdeti az itt következő jutalomkérdést:

„Buda és Pest egybekapcsolt városnak orvosi helyleírása (helyrajza, topographiája) kívánatik.” —

Az értekezést az író kénye szerint magyar, diák, vagy német nyelven írhatja, 's legfőlebb 1836ik dec. 31kig küldje be a tekint. orvosi kar dekanjának. Az értekezés egy, a szerző

tetszése szerint választandó jegyszóval legyen fölkészítve, melly egyszersmind az író nevének aláírásával levélbe zárva az értekezéshez kapcsolassék.

Fiume jun. derekán: Károlyvárosrul magyar tengerpartunkra (Fiumébe) a 18 mérföldnyi hosszú Ludovicea uton haladtakor a legmagash polczon álló nemzet országában lenni képzelheti magát akárki, és ha innen Triestbe ér 's hasonlítgatni tud, képzelgésiből a valóság fölbresztji. Fiume díszítésére 's állapotja javítására igen sokat tett már 's tesz folyvást Ürményi Ferencz mostani ns lelkü kormányzója, 's örömmel látja minden hazafi, mint épül 's csinosul a város, mint köveztetnék ki utcáji, bámulással lepi meg az olly nagy mint szép izletű vesztegintézet 'st. Közeli Fiuméhez, Portoregioiban, a birodalom egyik legszebb, ámbár elhagyatott, révhelyében Prichard József és Tamás angol műmesterek ügyelések alatt egy 30 algyus, 170 lábnyi hosszú 's 26½ lábnyi széles gőzhajó építetik most 's ez vidékünkön jelenleg a legszebb tünemény, a legérdekesb készüli látvány.

A N G L I A.

Az alsóházban június 19kén hosszas vita keletkezett Duncombe ur (radical tag) már előbb jelentett azon indítványán: terjesztessék elő a háznak azon utasítás, mellyel Wellington hg Elliot lordot és Gurwood ezredet Spanyolországba küldötte. Szerinte ezen lépés don Carlosnak használ, a királyné ügyének pedig árt. Beszéde folytatában azt nem akará érinteni: nem volna e tanácsosabb hathatósbb eszközökhöz nyúlani, mellyek a spanyol polgár-háborúnak véget szakasztani képesek lennének? Ö csak azt kíváná: közöltessék azon hiteles hivatalos irományok, mellyek Elliot lord küldetésével összefüggenek, hogy azokból meg lehessen itélni: valljon a négyes szövetség szellemével 's betüértelmével megegyezők e? Továbbá másolatját kívánta azon tudósításoknak, mellyeket e biztosak a kormányhoz küldöttek, úgy szinte az Elliot lord és a spanyol éjszaki sereg parancsnoka közt a foglyok kicseréltetése iránt aláirt egyezést is. — Az indítványra Palmerston lord hivatalos távollétében John Russell lord felelt, 's állítá, hogy a kívánt irományok közl-

se a' nyilvános szolgálatnak ártalmára lennének; debiztonbizonyíthatja, hogy Wellington hg a' négyes szövetség mind szellemi mind betűrtelmét pontosan teljesítette. Igére azonban az írományok közlendését, mihelyt közre tételök a' nyilvános szolgálatnak ártalmas nem leend. Bowring doctor is kíváná ezt 's beszéde közben arról vádola a' spanyol kormányt, hogy az a' nép ügyét es szabadságát elárulta. Mahon lord (a' külső ügyek alstatustitoknokok Peel ministersége alatt) jelenté Wellington herczeg nevében, hogy maga a' herczeg is igen ohajtja ezen írományok közlését, mi képes lesz megczáfolni mindazon szemrehányást, mellyekkel őt e' tekintetben illették. Evans ezredes maga is dicsérte azon gyámokokat, mellyek Wellington hget Elliot lord elköltetésére bírák. O'Connellur megjegyze, hogy ha a' spanyol királyné esköve jövahagyák az egyezést, másnak többé ahoz semmi köze; azért is felszólítá a' tisztes tagot, venné vissza indítványát, mit Duncombe ur azon nyilatkozással meg is tett, hogy a' követelt írományok közlése idejét Russell lordra bizta, remélvén, hogy ő azokat midőn ártalom nélkül megtörténhetik, minden bizonnyal előterjesztendi. — Az alsóház ülésében jun. 18kán Canada ügye forga fen. Alig végezték az el, midőn fölkel A. Johnston ur, ki megbizóji, 's a' parlament nagy többsége akarja ellen tartja meg folyvást helyet a' parlamentben, 's hosszaso előadásban azt javasla; terjesztetnek elő a' királynak felírás, mellyben a' skót egyház pártoltatásának módosítása kéressek. Már akkor is midőn előadását megkezdé, számos tag eltávozott, beszéde folytában pedig mind inkább többen 's többen távoztanak el, míg végre padján majd egyedül maradt, 's az ülést el kelle halasztani. —

Az alsóház ülésében jun. 19kén Fowell Buxton ur O'Connell tanácsára: hagyná a' barnák felszabadítatása ügyét egészen a' kormányra, indítványát, mellyben a' 20 millio font sterl. kárpótlás ki fizettetését ideig felfüggesztetni kíváná, visszavette. A' tagok közül ezuttal többen indítványokat jelentének a' testület-javítás törvényjavaslatához. J. Russell lord előnyujtá az irlandi nevelésibiztosság tudósítását, melly már ki van nyomtatva, 's nem sokára ki fog a' tagok közt osztatni. Egyik tag kérdésére azt felelte a' nemes lord, hogy az angol egyház jövedelméről szóló tudósítás is kész, es jun. 22kén fog a' háznak benyujtatni. — A' felsóházban Duncombe lord mutatta be az irlandi nevelési biztosság első tudósítását. Ezen napi viták jobbadán érdektelenek. — A' jöremény fokáról (april 5ről) kedvező tudósítások érkeztek. A' kafferek nem csak a' gyarmat birtokából kiverettek, hanem

még saját földükön is üldözttettek. Gyarmatheli fő vezérjök az elrablott barmokat visszaadani vonakodott mindaddig, míg valamennyi fővezérrel értekezni fog. — Az Albion, tory ujság, siralmasan panaszkodik, hogy Beira herczeg-nő Anglia nem legkedvesebbül fogadá. „A' kormány csak elszivele, ugymond, a' főnemesség pedig alig méltóztatott észrevenni.“ — Ő királyi magassága jövő héten elszándékozik hagyni Angliát. —

Carlowban Irland egyik megyéjében, mellynek előbbi követválasztását a' parlament az ottan történt megvesztegetés miatt megsemmíté, 214 szóval 207 ellen a' szabadelműek részire ütött ki az újabb választás. A' zaj es erőszakoskodás ez alkalommal minden leírást meghalad. A' toryk majd megbőszü teka' választásnak előbbugyan kétséges, végre a' szabadelműek részire kedvezőleg ütött kiemenetön, 's mint mondják számos gyilkodfés is osztatott. Azonban a' többi parlament-helyet is, mellyek részint a' parlamenti megsemmítés következésiben, részint egyébképen ürültek meg, a' szabadelműek nyeresdik egymás után. Ipswichben Morrison ur 542 szóval Watson pedig 533 mal győzték le a' tory jelölteket. — Hullban 19én a' jegyzék így allott: 517 szóval Thompson ezredes részén, 292 Midway urén, úgy hogy a' szabadelmű jelelt megválasztatásában semmi kétség. A' Cobbett halála által megürült oldhami parlamenthelyre Ashton Yates ur jelentkezett. A' Globe azt hiszi, Fieldens ur befolyása Todmordenből, ki Cobettet az alsóházba hozta, Yates ur pártján álland, 's megválasztatását támogatni fogja; melly körülmény kedvező sükert ígér, minthogy Fieldens urnak a' választás helyén tetemes befolyása van. — Az alsóházban jun. 22én Russell lord a' testületjavítás törvényjavaslatát adá elő. Mielőtt azonban a' ház biztossággá változott e' miatt, Praed ur indítványt tön, mellynél fogva mindazon községi tag, ki a' javaslatban érintett városokban némi joggal van felruházva, a' testület-javítás által e' külön jogoktól ne fosztassek meg, ha t.i. azon jogok fenmaradása egyébiránt a' községi alkotmánnyal 's a' községi jöszágok feletti nép-ellenőrséggel megférhet. Minthogy ezen indítvány épen minden testületjavítást megsemmítené, keményen ellene szegült J. Russell lord, 's azon megjegyzésre, hogy minden egyes módosítást legjobban megtehetni a' vitázat alatt, Praed ur az indítványt visszahuzta. Biztossággá alakulván a' ház, az 1. 2. es 3. cikkely Sir R. Peel ellenzései mellett is elfogadatot. A' 4. cikkely hosszabb vitára nyujtott alkalmat. E' cikkely a' javítandó városok határit tüzi ki. E' kitűzés néhol épen úgy történik mint a' reformbill megállapítá, másutt a' mostani határok hagyatnak meg; némelyleknél a' határ-kitűzés a' király részire tar-

tatik
tolajd
lékka
tartas
tetszi
5dik
magá
minde
ján ha
a' foly
város,
földny
testül
ja; de
ha e' n
6 hón
nem fi
dott a
pénzt,
vett az
lord m
fizetés
tétess
indítva
a' „ha
azon in
is: „E
köteles
azon in
fizetni
revette
polgári
egyhá
tott, a
lasztat
a' kirá
vádban
kedett
most a
magát
A
azon a
Fál her
ros tud
forró o
vonulh
a' herc
köteles
jének a
az álta
fogadt
bizony
utazni.
burgon
nat, n
mint du

tatik fen. Peel e' kütüzést a' parlamentnek akarátolajdonítani. Azonban e' cikkely is azon toldalékkal, hogy „az így kütüzött határok mindaddig tartassanak meg, míg a' parlamentnek másképp tetszik“ 279 szóval 192 ellen elfogadtatott, el az 5dik cikkely is, a' 6dik pedig új módosítást nyert magától Russelltől. Ezen új módosításnál fogva minden nagykorú férfi személy, ki t. i. aug. utóljában házat, ételtárat, írószobát, boltot birt: 's mind a' folyó évben mind azelőtt két év óta valamely város, vagy városkörnyék lakosa volt két ang. mér-földnyire, polgárja ezen városnak, 's tagja azon testületnek, melly a' kültanácsot és bírót választja; de semmi illy testületi tag ne jegyeztessék be, ha e' mentőt (harmadfél év) idő alatt, vagy legalább 6 hónappal aug. fogyta előtt a' szegényi adót meg nem fizette; — úgy szinte olyan se, ki a' mondott auguszt. utolsója előtt 12 hónappal szegényi pénzt, kegyes adományi, vagy egyéb támogatást vett az egyházközből. — E' módosításra Stanley lord mindjárt azon indítványt tette, hogy az adó-fizetés ideje ne harmadfél hanem teljes három évre tétessék, — mit azonban vissza is húzott. Peel indítványa, hogy városi birtokokhoz számítassék a' „hajógyár és műhely is,“ úgy szinte Carter ur azon indítványa, hogyi le tüzessenek még e' szók is: „mező-érlés- vagy egyéb szegényi adóra köteles“ Russell l. által elfogadtatott. Dívett ur azon indítványa pedig, hogy elég legyen egy évig fizetni a' szegényi adót, 321 szóval 97 ellen fél-revettetett. Peel azután új indítványt tett, hogy polgári jogra elég legyen a' városi adónak (de nem az egyháznak is) megfizetése, ez hosszabb vitát váratott, azért is annak meghányatása más napra halasztaték. — Palmerston lord csakugyan kimutató a' királyi törvényszék előtt az Albion ellen emelt vádban, hogy sem statuspapirosokkal nem kereskedett, sem azokban nem vesztett. A' Standard most azzal dicsekszik, hogy ő azonnal elszánta magát megvetésből e' hirt nem terjeszteni.

A' Courierban ezt olvashatni: „Néhány lap azon alaptalan hirt terjeszté el, hogy Eszterházy Pál herceg követ elhagyni készül Angliát. Szoros tudakozás után mondhatjuk, hogy ő exc. ugyan forró ohajtását fejező ki édes hazájába visszavonulhatásra, de ő fölsége, részint méltatásból a' herceg szolgálatai iránt, részint azon fontos kötelességek miatt, mellyeket Ausztria képviselőjének a' st. Jamesi udvarnál netán teljesítenie kell, az általa benyújtott elbocsátási kérelmet nem fogadta el. Azonban a' herceg engedelmet nyert bizonyos időre, 's nem sokára a' szárazföldre fog utazni. — Nyugoti Iriandban a' szűken termelt burgonya következtében éhenhalástól igen tartanak, név szerint Galway és Mayo megyékben, 's mint dublini lapok említik a' szegény mezői embe-

rek százanként hulladoznak éhség miatt a' szó betüértelmében. Néhány jótékony egyesület iparkodik, mennyire erejük engedi, enyhíteni az in-séget. — A' Globe és Morning-Chronicle bőven terjesztik elő azon föltételeket, mellyek alatt a' katonafogadások Spanyolország részire történnek. E' föltételek nagy részben ugyanazok, mellyek az angol seregnél vannak divatban. A' britt segélyosztály nem katonai dolgokban spanyol törvények alatt leendő. A' szolgálatidő egy vagy két év, és a' szolgálat elmúltával minden tiszt, díján és azon jutalmakon túl, mellyeket a' spanyol kormány neki megadni találna, szolgálatideje felére eső díjpótlást kap. Minden közlegény beálltakor 2 ft. stget kap. Minden altiszt vagy közlegény vett díján túl két, négy vagy hat hónapi díjával meg-egyező jutalmat nyered a' szerint, a' miat parancsnoka viseletét ajánlani fogja. Ki a' parancsnok engedelmé nélkül a' szolgálatot elhagyja, minden kárpotlástól elesik, kivévén, ha seb, vagy betegség miatt kénytelen kilépni, mellyeket a' szolgálatban vont magára. Mindenik, kit szolgálatjából elbocsát, kárpotlásra tarthat számot. A' megsérültek, vagy a' harcban és szolgálatban elhullottak özvegyei 's árvái rangjok és életmódjokhoz illő, a' britt seregnél divatozó szabályok szerinti nyugpénzt fognak nyerni 's a' t. — Az osztályok és csapatok tartásáról a' parancsnokok fognak felelősek lenni, 's mindenről eleve gondoskodni. A' napdíj (zsold) a' közlegényeknek hetenkint, vagy ha kívántatik, még rövidebb időközökben is fog kiosztatni. Egyszersmind takarékpénztárak állittatnak fel az özvegyek és árvák tartására. A' tory lapok, különösen a' Morning-Post, 's egyebek nehéz szívvel nézik a' dolog sebes haladását, 's minthogy egyebet az ellen nem tehetnek, gúnynyal püsszegetik azt ki.

FRANCZIAORSZÁG.

Clermontban Trélat ur családja részire a' megnyitott aláírás már jun. 19én 6372 frankra és 20 centimre ment. Néhány levél szerint Prágából azon hir terjedt el, hogy Angoulême herceg, kit a' bizelgők Hispanicus névvel tiszteltek meg, d. Carlos főhadszállására szándékozik, ennek segélyül karával 's kardjával kínálkozandó. Nem rég Csehországból jött utazók is erősítik e' hirt, azon melléklettel, hogy a' herceg háborús tervei sok meghasonlásra nyujtanak okot X Károly családjában. Angoulême hercegasszony eleinte követni szándékozik férjét, 's neki mentorul szolgálni; de a' Berry hercegné ellenszegült e' tervnek, mint-hogy sógora expeditiojában ő is részt akar ugyan venni, de nem ángya ügyelése alatt lenni. A' czivódás másik tárgya az, hogy a' Berry hgné fiját is magával akarná vinni, kinek ez alkalommal vitézi sarkantyujit kellene megérdemle-

nie. De a' többi család e' tervet igen ellenzi. E' tekintethen a' bordeauxi herceg gyöngé testalkotványát gördítik ellengátul, melly valóban nem látszik képesnek a' táborozási terhek viselésire. Xik Károly, 's különösen a' lelkesz párt semmit sem akarnak az ifju eltávolításáról hallani, minthogy benne utolsó mindenreményök. Az emittett utazók állításánál fogva, elutazásuk pillantásában csak Angoulême herceg vállalkozásáról vala még szó. Kérdés azonban, képes lesz e majd tervét létesíteni? — A' Constitutionnel szerint, Clauzel marsal Algierban bankot akar állítani a' gyarmatosaknak segedelmezésül. Már 2 millio fr. van e' végetta' marseillei kalmárok által megajánlva. — Nem rég bizonyos ügyvéd az aprilisi vádlottak egyik védelmezője nagy lakomát adott, mellyre több isméretes republicanus megvala hívva, de Chateaubriand is. Ezírásban adá elő mentsége 's nem jöhetése okát, mellyben következőt is olvashatni: „Noha szívemből legitimista, még is azok egyike vagyok, kik a' végzés évkönyveiben a' republica korábbi vagy későbbi megjelenését olvastam. Mondja e' jövendő világkirálynénak üdvözlömetem!” —

A' pairszék ülésében jun. 23án megmutatják a' vádlottak, hogy a' tanukat erőszakosan kényszerítették vallomásokra és feladásokra. Az erőszakosan előhozott vádlottak semmikép sem akarnak a' vitázatban részt venni, hanem általányosan vagy szabad védelmet kívánnak, vagy pedig visszavitetést börtöneikbe. A' vádlottak száma ezen ülés alatt mindössze 46 volt. Carrier vádlott ez által oda nyilatkozék, hogy véleménye szerint minden őt illető körülmény már eléggé fölvan világúva. Legföljebb azon akadhatni még fön, hogy utleveleket osztogatott. Ezen csak szabadékosok akadhatnak fön, de a' nép nagylelkű, és szerencse, hogy a' fölkelés kebelében is találkozik valaki, a' ki ótalmazza az individuumokat, 's ha őt azért kárhozzatják, mit ő emberiségből tett, bátran 's méltósággal fogja 's késza' börtönt elviselni. Ha ugyanaz még egyszer megtörténnék, ha ezt újra elkezdhetné, ismét a' mulat követné 's büszke lenne rá. Minden izben valahányszor a' rendészet Lyonba jöne a' várost fölízgatni, bátran ellene fogna szegülni. Azonban még egy tettegőt kell fölfedeznie: Chegaray ur nem tudja, ki mentette őt meg april 5én, midőn a' törvényszékből kiment. Ő volt az. (Megindulás.) Az elnök: „Azon érzelmek, mellyeket a' vádlott bizonyítja, nagylelkűek. De mondanom kell, hogy a' nagylelkűség nem csak a' néposztályok tulajdona, hanem valamennyi francziának öröksége.“ Bizonyos Caussidière így nyilatkozott: „Én Raspail urat választottam védelmezőmül, de a' pairszék őt viaszautalta, 's még is előbocsátotta őt

más ügynél. Az én védelmezésem hát nem szabad; így én nem fogom védelmezni magamat. Én hazámnak szolgáltam, 's a' pyramisok katonája vagyok; négy sebet kaptam Francziaország védelmében, 's Napoleon oszlopa magasáról boszaukodni kénytelen, midőn gyermekeinek egyikét börtönökbe így látja hurczoltatni. De én fogságomat, 's uraságtok ítéletét el fogom viselni anélkül, hogy a' vitázatban részt vennék. Testem ugyan itt van, de lelkem másutt. Fiaim egyike, mint én, fogoly; a' másik Lyonban esett el, és holttestén 64 szurony-döfést 's három lövésisebet számláltak. (Megindulás.) st. A' junius 24kére jelentett pairszéki ülés nem tartatott Pasquier urnak, az elnöknek, betegsége miatt. Ö. B. A' Journal des Débats e' napokban igen hosszú cikkelyt közlött, mellyben azt mentegeti, hogy a' vádlottak erőszakosan hurczoltatnak a' pairszék elé; mentségül pedig azt hozza fel, hogy a' törvényszolgáltatást pártolni kell. A' National az igazságszolgáltatást törvényszerű alakban ugyan megengedi, de minden kivételt kárhozzat a' törvény alul; a' pairszék pedig közemberekre nézve kivételi törvényszék. Ministerekre 's tisztviselőkre nézve is csak most fog azon törvény hozatni, melly ezeket a' pairszék bírósága alá fogja állítani, de a' közpolgárok az eskütszék alá tartoznak; 's a' pairség bírósága úgy nem áll meg, mint a' Páris ostromállapotjában kinevezett katonai törvényszéké nem katonák ellen, mellynek ítéletét a' cassatio-szék föltre is vetette. —

A' Journal des Débats szerint jun. 26áról bizonyosnak látszik, hogy a' ministertanács, melly tegnapelőtt a' tüileriákban tartatott, következő rendszabályokat határozott el végképen: Az idegen sereg, melly most Algierban van, haladéktalanul Spanyolországba fog küldetni. Ezen 5600 főnyi sereg, a' franczia kormánytól három hónapi bért fog kapni, úgy szinte illő hadiszert, és élelmet. Desmichels general lesz parancsnokául kinevezve. Számos lengyel készül, generaljaikkal együtt beállani. Végre Franczia és Angolország tetemes tengeri erőt fognak a' spanyol partokra küldeni. Francziaország névszeriat azonnal kész oda három liniahajót rendelni, hét vagy nyolcz fregátot, és ugyanannyi könnyű hajót. Részéről Anglia is legalább ennyi hajót küldend. A' National kétti ezen előadás valóságát, mivel a' Journal des Débats gyakran végkép elhatározottnak állított már sok olly rendszabályt, mellyet Guizot és Thiers a' tanácsban még csak által ohajtottak vinni. —

Agdében, Cette mellett a' cholera kiütött. — A' Gazetta di Genova állítása szerint junius 21én Toulonban is újra pusztítani kezdte a' göröcsvész.

SPANYOLORSZÁG.

Madrid június 15-én. A' *Courier Français* után az *Öst. Beob.* következőket közöl: A' tüleriák kabinetjének határozata, mellynél fogva a' közvetlen segedelem-adással ügyeinkbe avatkoznivalakodék, elcsüggedés helyett inkább hazafiságot ébreszte föl a' jó spanyolokban. Az interventiót sok statusféri kárhozas eszköznek tartá; 's ha nem tehetni is föl, hogy Franciaország végső szükségben sem adná meg egyenes segedelmét, remény és bizodalom elég van, hogy az ország ön erejénél fogva is képes nehéz harcát kivíni. Azon mellék segedelem, mellyel szövetségesink ajánlkoznak, mint szaporább, célhoz vezető eszköz, elfogadtatik; a' kormány erősülni fog alatta, 's kitűzött magas föltételéhez könnyebb módon juthat. A' Franciaország által küldendő idegenek ezredét kormányunk elfogadá; — az ő tudtával 's megegyeztével történik Angliában a' hadfogadás; a' 7000 főnyi sereg, mellyet Portugália küld, Valladolid védelmére van szánva. Ily segedelmek reményt nyujthatnak a' nagy kérdés megfejtésére; de a' miben kormányunk leginkább bizik, a' haza jó polgárai közhatása. Ennek alapjaul az új kormány bizonyos munkapályát tüze ki magának, mellyről szellemét 's irányzatát első tekintetre fölfoghatni. A' pályá ebbül áll: 1) A' sajtószabadság, melly a' jelen jogokat terhelő korlátozások alól fölmentetik, nagyobb terjedelmet nyerjen. 2) Tartományi junták állittatnak föl, mellyek a' vidék csendéről és a' sereghöz szedendő segéd csapatok kiállittatásáról gondoskodjanak. Ily junták 1808ban legjobb sikerrel munkálkodtak. 3) A' jezuiták és szerzetes rendek eltörültetnek 's a' cortes 1820ki rendelése a' nemzeti jószágok eladatása iránt erőbe lépettek, 's ehözképest az 1822 's 1823ban eladott jószágok illéto vevőiknek adatnak által. 4) Fele a' községi jószágoknak ajándékkép osztatik a' nép közt ki. 5) A' város-katonaság száma neveltetik 's egy része munkásságba tétetik. 6) Bizodalomáthelyezvén a' kormány a' szabadalműek hazafiságában, eltökélette magát azok nemzeti érzelméhez folyamodni, valamint más részről eltökélé a' carlositák iránt legnagyobb keménységgel viseltetni. Nyugodt lehet az ember e' kecségtető föladás sikeréről, ha tekintetbe veszi azon magas charaktert, égő és fölvilágosult hazafiságot és politikai erőt, mellyek a' jelen kormány tagjait bélyegzik; politikai életük ezen férfiaknak zálogul szolgál, hogy Spanyolország sorsa biztos kezekben van. Toreno ur ismértes lesz azon fő irányáról, hogy mindenkor a' mérsékes párt alapelveit követé; ő 1820 's 1823ban kemény ellenzője volt a' fellengző (exaltados) párt törekvésinek. Amarillas

nagy tehetségű férfi, kinek talán aristokratai fellengőségén kívül egyebet szemire alig vehető. 1820ban mint hadminister ő tön inditványt a' Leon szigeti zendülő tábor fölözlatására; 's e' tette vonta fejére a' liberalisok gyűlöletét. Alvarez Guerra, a' haladó gondolkozás barátja, 's a' mozgás pártjában, mellyhez tartozik, mindig alapelvei szigorúsága által tünteté magát ki. Gen. Alavát ismeri Europa. Mendizabal, kinek valódi neve Mendez, a' portugáli legújabb történetekben sokkal fontos szerepet játszott, mint sem személye iránt valakit figyelmessé tenni szükségnek látszanék. E' dús tőkepenzes, Riego meghitt barátja 's a' híres Bertrand de Lys társa, nevezetes hadi szállításiival mérhetetlen kincset szerze magának; kiki tudja, milly hatalmas eszköz vala e' gibraltari zsidó aranya d. Pedro győzödelmére. Egyébiránt ő is a' mozgás-párt avatottja. — A' *Morning-Herald* levelezője is kiereszkedik Toreno tehetségre 's összehasonlítja tulajdonságát Martinez sajátjával. Levele így hangzik: „Martinez la Rosa, miután tisztéről lemondott, minden este a' Pradoban sétál, elégülten, legalább így tetszik, önmagával 's az egész világgal. Viselete úgy mutatja, mintha bizonyos költői visioval lenne elfoglalva 's képzelné magában, milly boldog virágzásba hozá ő mint életadója az estatuto realnak 's mint alapítója Spanyolország újja születésének, az országot, 's képzelné e' miatt hatatlansága bizonyosságát. A' történet-írás bizonytalanságát nem így fog kormány felöl itélni, lesz abban keményebb bírálat; egysajátságát azonban nem fog megtagadni tőle, a' való és szeplőtelen becsületességet. Ő volt hatalmát valóban sem saját sem családja gazdagodására nem fordítá; egyszerű megjelenése a' Pradoban épen ellenkezője a' Torenoéval. Amaz két régi barátjával, kikhez viszalyos és mosolygó napjaiban mindenkor egyiránt hű maradt, egyszerű öltözetben minden pompa nélkül gyalog jelenik meg: imez fényes hintóban, millyennek Madridban mása ninesen, angol lovakkal, 's gazdag formaruhás inasok kíséretében kocsizide 's tova. A' nép tisztelettel nézi Martinez e' visszavonultságát. Toreno, midőn kormányra lépett, sokat ígért, tudván hogy édes szavakkal szükség a' népet kecségtetni, de szive vas és bizony nem teend többet mint mennyit tenni jónak vél. Senki sem tagadhatja mindazáltal, hogy Martinez ur visszalépte 's Toreno fensősége egy a' szerencsésb körülmények közül. Toreno jó fő, ismeri az országot minden oldaláról, 's nem fél benne javításokat kezdeni. Toreno ügyes tisztviselő, financz-hivatalát legjobb rendben vezérli, 's méltán föltehetni, miképa' status többi hivatal szakaiba is hasonló rendet hozand. Ha lehetnek is némi magányos céljai ministerré magasultakor,

szokat már rég el kellett érnie, 's most mint más hazafiskodók szoktak, tömött zsebbel 's jövedelmes tisztséggel, végre a' haza köz java előmozdítására fordíthatja idejét. Dictatorságát igen merész 's ámbár csalhatlanul alkotmány-ellenes, de még is népszerű rendszabással kezdé, midőn az alapítlan adósságból 100 millió realt alapossá határozott, vagy más szavakkal, midőn saját akaratjából, a' cortes minden hozzájárulta nélkül, a' statusadósságot száz millióval nevelé. A' rendszabás jó és százan fogják érte Torenót áldani, kiknek általa kenyeret nyújtott, de a' tett még is mindig önkényes marad és törvényellenes. — A' Revista egyenesen Mendizabal törekvésinek tulajdonítja az angol kormány azon legújabb rendszabását, mellyél fogvást a' spanyol királyné segítségével egyenes közbenjárulás helyett hadfogadást határozott. Mi, mond tovább a' Revista, minden esetben győzedelmesnek látjuk a' spanyol szabadság ügyét minden francia segedelem és minden külső hatás nélkül is, még pedig olly sikerrel, melly mind a' carlosiak mind a' szent szövetség legtávolabb reményit is eloszlassa.

Zumalacarreguy sebe nem olly tetemes mint eleinte hirtelék, legalább carlista lapok állítása szerint, Zumalacarreguy a' fővezérséget kevés nap mulva ismét átválthatja. Bilbao ostroma még június 21kén tartott; a' telegraph csupán ennyit jelent felőle: „Bilbao 21kén este még védelmezé magát. Gen. Latre és Espartero 5 órakor este 9000 emberrel Portugaletebe érkeztek 's ott reggelre a' magokkal hozott hadiszereknek a' városba szállítatását készütek eszközölni. Iriarte ugyanekkor 5000 emberrel 's Valdes 18 zászlóaljjal Durango felé nyomultak.“ Később, de még ugyanazon napról, a' Moniteur egy más telegraphi jelentést is közöl, mellyél fogva megvalósultnak mondja, hogy Latre és Iriarte generalok Portugaletebe megérkeztek 's hogy Valdes Zoroazánál van 19 zászlóaljjal.“ Erre a' Messenger igen kikérel a' telegraphi zavaros jelentések ellen. „Előbb, ugymond, Espartero és Latre, most pedig Iriarte és Latre érkeznek meg Portugaletebe? Mily rettentő zavar ez! 's még is azt kívánják, hogy a' közönség bizodalommal viseltessék a' hivatalos közlemények iránt. Most valóban elmondhatni, mikép csakugyan a' jelen kormánynak jutott azon dicsőség, hogy a' telegraphot minden litéletől 's a' hivatalos közleményeket minden tekintetűktől foszsa meg. Ama' telegraphi hiradástól kezdve, midőn a' spanyol király halála jelenteték, holott a' király épen akkor legjobb egészségű vala, egész a' mostani jelentésig, alig van néhány hiradás, mellyet a' kormány a' spanyol ügy tárgyában nyilvánossá tevén valami bélyegét nem viselné bizonyos titkolódásnak, homályosságának vagy pedig

világos ellenmondásnak. A' spanyol határnál kémbiztosokat és számos titkos ügyviselőt fizet kormányunk; a' kamarától titkos kiadásokra tetemes költségeket kér, előterjesztvén mi szükséges, hogy híreit mindenkor az első forrásból és legrszaporább uton meríthesse és imel he hivatalos közleményt olvasunk, látjuk, mikép a' kormány sem tud többet mint mennyit akárki tudhat, ki magának a' határon rendes levelezőt tart 's a' híreket megírattja.“ Zumalacarreguy felesége, ki eddig gyermekeivel együtt Bordeaux mellett Libourneban tartózkodott, férje megsebesülte hírére Spanyolországba szándékozik visszautazni. Öst. Beob. —

PORTUGÁLIA.

Saldanha a' kormány új elnöke, Terceira hghöz írt hivatalos levelében a' ministerium egyetlen törekvését abban alapsolni nyilatkoztatá, hogy a' haza minden szabadsággal élhessen, melly az alkotmány általános kiterjesztéséből 's főtartásából szükségkép származhatik; egyszersmind elhatározottnak mondá a' ministeriumot arra, hogy az ország alkotmányát mint gátot az absolutismus és anarchia erőködéséi ellen a' legszilárdabban tartsa fön. — Gróf Villarealt és Gonzales de Mirandát a' királyné statustanácsnokokká nevezte. E' kinevezés igen föltűnő, minthogy az előbbi kormány épen e' kinevezés megtagadztatása miatt lépett ki. — Lisszabonban közelebb azon mesés hír szárnyalt, hogy d. Miguel, azóta hogy Portugáliából elűzetett, már egyszer Lisszabont meglátogatta 's névszerint jelen volt a' királyné összekelése ünnepein is. — Angol hirlapok szerint a' st. Jacobban minap zendülést ütött pártos katonák, miután a' tengerszélen egy ideig ide 's tova csavarogtanak, végre sz. Tamás szigetén szállottak ki. Pénzüik és fegyverök bőségben volt, azonban a' sziget lakosi nyomban lefegyverzek őket, a' törvényhatóság pedig megítélésükhöz fogott.

TÖRÖKORSZÁG.

Kairóból aprilis 14röl írják, hogy a' nép szörnyen föl van ingerelve, 's indulva az európaiak ellen, úgy hogy közülök többen meggyaláztattak már az utcán, mi hallatlan volt eddig Kairóban. Oka ennek az volt, hogy az első dögmirigy-beteg maltaí volt, 's ennél fogvást a' nép, noha nem hiszi a' dögmirigy ragadosságát, hanem isteni gondviselésben bízik, még is azt tartja, hogy frankok hozták a' dögmirigyét e' városba. Egy másik későbbi levél Kairóból maj. 5röl azt mondja, a' dögmirigy mind ez ideig (maj. 5kig) folyvást nőten nőtt, úgy hogy a' városban naponként több meghalt 2000 emberrel, melly arányban hullottak az emberek a' Delta (Nal-ölöl) egyéb részeiben is. — Kairóban magában, mint mondják, már több meghalt

mint 50 ezer ember, melly pusztulás a városnak borzasztó tekintet ad. A nappal nem elég a holtakat eltakarítani, 's a' moslemség (törökség) szokása ellen éjeken által is kénytelen temetni. A férfiak halotti éneke 's a' gyásznök jajveszékései elföltik az utcákat. A' legvénebbek állítása szerint soha Aegyptusban a' dögmirigy hasonló pusztítást nem tett. Nehéz meghatározni: az inség és szegénység okozza e azt, vagy a' levegőben fekszik e' titkos oka? Annyibizonyos, hogy mihelyt észrevették tavaly a' Nil szokatlan kora nagy áradását, nagy dögihalált jósoltak az emberek; 's ha e' két dolog, ugymint a' Nil nagyon kora, és magas áradása a' dögveszszel némi összefüggésben áll, a' jövő év tán még félelmesebb dögkórságu lesz. Mind Alexandriában mind Kairóban sok európai is meghalt a' mirigyvészben, mert nem tartottak szoros veszteglést. Azonban sok jelenség van, mellyből azt lehetne bebizonyítani, hogy a' mirigyvész ez alkalommal járvány (epidemicus) természetű. — A' konstantinápolyi posta jun. 11ről érkezett új tudósításokkal, mellyek szerint a' dögihalált Smyrnában csakugyan kiűtött. A' ragadvány olasz kereskedő hajóval hozatott Alexandriából. Smyrnából valamennyi tehetősebb frank elfutott. Valóban ideje már, hogy valamennyi kormány szoros rendszabályokat tegyen a' járványgátlásra, nehogy ellenállhatlanul elhatalmazzon Európán, hol az igen sűrű és szükséges közlések által kiirthatatlanná válhatik. Semmi könnyebb, minthogy a' dögvész Spanyolország valamelyik pontján átrontson, hol a' hatóságok ügyelése természetesen hiányos, főkép most a' polgárháboru zaklatásai miatt is. — Maltából triesti levél jun. 18án következő szomeru jelentést teszen. Egy austriai kereskedő hajó, melly Alexandriában pamuttal és gummival rakodott meg, Livorno felé evezéiben Malta közelébe jutott, midőn három hajóslegényen kiűtött a' dögmirigy 's mind a' három meghalt. Ez a' többi legénységet annyira megrettenté, hogy egyhanguan vonakodott tovább folytatni az utat e' hajón. A' kapitány tehát megállott Maltánál, 's kiszállítá a' szárazra legénységét, 's kevesbé félénk ujakat fogadott helyettük, kikkel az utat Livorno felé tovább folytató. De alig jutott a' hajó egy kis távolságra Maltától, midőn ismét meglepett néhány személyt a' dög baj, 's meg is haltak benne. A' kapitány a' szokott óvó 's ellenszabályokat megléttözteté, 's már reményleni kezdék, hogy a' gonoszt elayomják, midőn hirtelen tűz ütött ki a' hajón, melly azt az árukkal együtt megemészté. A' kapitány ugyan (nem mondatik), az egész legénységgel e vagy csak részével megszabadult, 's Maltába megérkezeti. Úgy hiszik, a' gyuladás hajófüstölés által történt véletlenül, 's azon monda,

mellynélfogvást a' felgyújtás szántsándék s lett volna, nehogy a' félelmes ragadvány tovább huroczoltassék, alaptalan. A' hajóteher becse tetemes volt, mert a' biztosítá-i mennyiség 40 ezer tallér vala. Nemszemekedhetni eléggé, hogy a' kontyos szomszédok ez iszonyu veszt Európába ne hozzák. Könnyebb is őrizkedni tőle, mint menekedni.

TRIPOLIS.

A' Garde National következő hivatalos tudósítást közöl Tripolisból, junius 2ről, melly hihetőleg valamely statushajóval érkezett onnan: Az olly régen jelentett, Sidi-Ali barátjai 's minden becsületes ember által olly igen nyugtalanul várt török hajósereg majus 25én tetemes katonai hatalommal érkezett Tripolis alá. A' helyett azonban, hogy az az előbbi nagyúri fermánt megerősítette volna, más újat hozott, melly által Sidi-Ali letétetik, a' hajósereggel érkezett Nedzsib mustafa pedig ideigleni főnek neveztetik ki, és az ország a' porta urasága alá vettetik, 's török tartománynak nyilvánítottatik. E' támadás álnok armánnyal történt minden kardrántás nélkül. Alig érkezett meg tudnillik a' hajósereg Tripolis alá, midőn Sidi-Ali basa Nedzsib basával, mint a' hajósereg parancsnokával értekezésbe bocsátkozott. Nedzsib basa közlé Sidi-Alival azon nagyuri parancsot, mellyben az neki sereget és hádihajókat jelent segedelműl. Erre Nedzsib basa 27kén számos tábori pattantyúságát 4500 emberrel együtt kiszállítá, 's a' város valamennyi erős pontjait elfoglalt. Majus 28kán a' Cazemanli család, melly 200 évnél régebben uralkodik már Tripolisban, Nedzsib basa újájnoksága által fosztatott meg birtokától. Meghívá t. i. magához Sidi-Alit, jöne a' fregát födelére, hogy a' teendő munkálatok iránt értekezzenek. Sidi a' meghívást gyanú nélkül elfogadá, 's Nedzsibbel sokáig mulatott. Midőn végre amaz a' fregátot el akará hagyni, és a' szárazra visszatérni, jelenté neki Nedzsib: hogy ő van helyébe a' szultántól a' kormányág igazgatójává kinevezve. Sidiak tehát maradnia kelle ott a' hol volt. Nedzsib a' szárazra ment, 's álgudörgések közt foglaltá el a' várost. Így ment a' támadás minden verontás nélkül végbe; 's az nem is történhetett máskép, mert Sidi-Ali világos parancsánál fogvást az araboknak nem volt szabad fegyvert hordanok, 's valamennyi erős pontot török seregek foglaltak el. Így esalta meg 's játszotta ki ájnokságával a' porta az angolok várakozását, 's valamennyi követet eltávolított a' hajósereg rendelkezése iránt, melly mart. 23 óta, midőn az Konstantinápolyt elhagyta, a' legjobb állapotban van, és semmi esonkulást nem szenvedett. —

BELGIUM.

Tudjuk, a' kormány azért oszlatta szét a' képviselőházat, mert attól tartott, hogy a' közsé-

gi törvényjavaslat nem a' kormányi, hanem az ellenzési értelemben fogna elfogadtatni. Azonban ez elosztatás a' kormánynak ha nem ártott, bizonyára nem használt, mert nem csak szintazon számban választatnak meg az ellenzési tagok, sőt néhányal még szaporodnak is, mit a' kormány természetesen kedvetlenül vesz. Az ellenzés tehát a' képviselőházban még élesebb leend, mint a' mult ülésben. — A' Courier belge igen kikel azon hiedelem ellen, mintha Belgium pénzsegélyt nyújtani szándékoznék a' spanyol királynénak Francia és Angolországok biztosítása mellett, melly pénzből katonák fogadtatnának Belgiumban a' királyné számára. A' Courier ugyan sem a' francia sem az angol biztosításhoz nem sokat bízik, mert a' fizetéskor majd a' francia ellen-követelésekkel rónák le az adósságot. — A' legújabb hírek Belgiumból némi haboru szint viselnek. A' Moniteur belge királyi rendelést közöl jun. 21-ről, mellynél fogvást az országvéhdad, vagy tartaléksereg összehívatik. E' tartalékhadnak évenként egy hónapig fegyvergyakorlásokat kell tennie, 's azután ismét honjába bocsáttatik vissza. A' sorkatonaságbeli határozatlan idejű szabadságosak is kötelesek a' tartalékhadi gyakorlásokon megjelenni. Ugyane' lap tagadja, hogy sok katona szökös a' belga seregből. —

A M E R I K A.

Brazilia: A' portugáli származékú lakosok Parában, akár benszülőttek, akár nem, sietnek elhagyni ezen helyet, hogy megmenekedjenek azon bánástól, mellynek itt minden népzendüléskor ki vannak téve, minthogy az illy gyakran ismételt jelenetekkor mind vagyonuk, mind életük veszélyben forgadoz. A' portugáli consul e' nemzet lakosival együtt Parában egy hadihajó ótal-mát kérte ki, mert a' nép legelszántabb ellenséges indulatot mutat minden portugál ellen, mi miatt a' portugáli consul kénytelen volt nemzete lobogóját levétetni, 's orosz formaruhába öltözni, míg az angol, francia és spanyol consulok lobogójikat gátlanul kitűzhettek, mellyeket a' nép illően tiszteletben tart. — Egy. statusok: Ujyorkból maj. 21-ről Londonba érkezett hírlapok szerint Baltimoreban nagy gyűlés vala tartandó az egyesült statusi elnök 's alelnök-választás végett. A' gyűlés van Buren Márton urat szándékozik megválasztani. Ujorleansban kiütött a' göresjárvány. A' francia-amerikai egyezés elfogadtatása a' követház által, Amerikában még akkor tudva nem volt. —

Kölnből jun. 22-ről írják, hogy Nöggerath fő bányatanácsos, és tanító Bonnban, az ottani

hírlappal következő kivonatot közölt Gerolt ur porosz királyi ügyviselő levelébül Mexicoban Burkart urhoz Bonnban: „Mexico, martz. 30án 1835. Nem rég Guatimalaban st. Salvador tartományban irtóztató vulkáni (tűzokádó) kitörés volt, melly által számos és több mint 25,000 ember borítottatott el a' hányadékok és tűzfolyam által. E' jelenet összefüggésben látszik lenni azon földingással, melly február hónapban volt nálunk, 's melly Oaxata statusban a' déli part mentében fölötté nagy volt. — Valparaisoi levelek szerint (Délamerikában) Chilinek Concepcion tartományában is szerfölött dult az f. é. febr. 20kán; Concepcion városban majd minden házat tönkretett. A' tengerpart hosszában délnek tartván Talcahuano várost rommá semmitette, néhány hajót e' városra 's a' szárazra lökött, hol aztán azok némelly része magason leülepedett. Itt összesen egész 100 óranyi távolságra terjeszkedett az.

C H I N A.

Julien Szanisló ur, a' chinai nyelv tanítója a' College de France intézetnél, a' pekingi chinai ujságból következő, a' földisméret körét tágító 's fölvilágító tudósítást közöl: Január 15-ről 1835. A' Csange-te-fu megyében, Honau tartományban rettentő földingás volt. Kezdődött az 5dik hónap 22ik napján, (jun. 28kán 1834) 's végződött a' 6dik hónap 13án, (jul. 19kén) kiterjedt pedig nyugot felé Csang-tong tartományig. Wu-ugap kerület főhelyén számos ember veszett el az összeomlott házak dőledékeiben, 's a' főhelyhez közel fekvő falukban 195 bértanya (Pachtung) pusztult el. A' beomlott házak száma százezerre megyen, 's az omladékaik alá temetett embereké mintegy négy ezerre; 700 ember veszélyesen sebesült meg. Cse-Choca kerületben nem csak rengett a' föld, hanem meg is nyílt több helyen, és mintegy négy ezer embert nyelt el. A' kerület kormányzója nőstül, gyermekestül 's tisztviselőjével és szolgálival együtt elveszett. A' Thang-Ju, Lui-csang, Nyan-Yang, Wu-csi 's a' t. kerületekben fel-dúltházak 's elvesztettv. szerencsétlenül személyek száma kimondhatlan. A' mezők holtakkal valának fődve, kiknek eltakarításukról senki sem gondoskodék. Az élőknek nem vala többé hajlékjök 's könnyek és jajok közt a' szabad ég alatt fet-rengtek. Pong-Csinben megnyílt a' föld, 's egy (más levél szerint fekete vizű) nagy folyamot okáda ki, melly igen számos tanyát, aratást, embereket, barmokat 's valamennyi lakot, mellyeket utjában lelt, magával sodrott. E' folyam még mai napig sem apadt el. —